

ROBERT STACHOWIAK OFMConv

Formy realizacji idei Rycerstwa Niepokalanej w świecie współczesnym

Zanim przedstawię dzisiejsze formy realizacji idei Rycerstwa Niepokalanej w praktyce, ukazę, co mówią o nich dokumenty Stowarzyszenia. Kolejnym punktem mojej będzie poruszenie tematyki związanej ze współczesną realizacją idei Rycerstwa Niepokalanej w Polsce w praktyce. Wspomnę, choć krótko, o formach realizacji idei MI na świecie. Na koniec przedstawię, wychodzące może trochę poza temat, szanse i zagrożenia w dzisiejszej realizacji w Polsce idei MI.

Moje wystąpienie, szczególnie pod koniec, będzie krytyczne. Nie chodzi jednak o krytykowanie dla samego krytykowania. Bardziej zależy mi, by z tej krytyki wyciągać wnioski na przyszłość. Chcę wprowadzić tylko i wyłącznie twórczy niepokój, którego źródłem jest miłość do Niepokalanej i Jej Rycerstwa. Proszę, by krytyczne uwagi nie były odbierane jako atak personalny w kierunku jakiejś osoby.

1. KRÓTKIE TŁO HISTORYCZNE

Św. Maksymilian wraz z sześcioma współbraćmi założył Rycerstwo Niepokalanej (MI) dnia 16 października 1917 roku w Rzymie. Widział on w stolicy chrześcijaństwa różne pochody wielkich przeciwników Kościoła – masonów. Zauważył też małe zaangażowanie przedstawicieli swojego zakonu. Dlatego zapragnął stworzyć ruch apostołski, który nie tylko będzie bronił prawd wiary, ale także będzie skupiał wierzących w walce o rozwój Kościoła.

Dnia 28 marca 1919 roku papież Benedykt XV udzielił członkom Rycerstwa Niepokalanej ustnego błogosławieństwa. Oficjalnie, w imieniu Kościoła, dnia 2 stycznia 1920 roku nowy ruch zatwierdził Wikariusz Rzymu kard. Basilio Pompili. W Polsce MI działa od 20 grudnia 1919 roku, kiedy jej program zatwierdził krakowski biskup Adam Stefan Sapieha.

2. PODSTAWOWE INFORMACJE O MI

Ponad 100 lat temu, kiedy powstało Rycerstwo Niepokalanej, założyciele wytyczyli mu cele. Jak pisał 15 listopada 1919 roku o. Maksymilian „ostatecznym celem MI jest [...] chwała Boża i to nie tylko większa chwała Boża, ale jak największa” (Św. Maksymilian M. Kolbe, Pisma t. II, s. 219). Natomiast „MI ma za cel bliski staranie się o nawrócenie wszystkich akatolików, a zwłaszcza [...] masonów; i to pod opieką i za pośrednictwem NMP Niepokalanej” (Św. Maksymilian M. Kolbe, Pisma t. II, s. 220).

W tym miejscu referatu trzeba podkreślić, że od samego początku istnienia

Rycerstwa Niepokalanej rozróżniane były trzy poziomy działania, nazwane MI-1 (realizowanie celu Rycerstwa w sposób mniej sformalizowany, indywidualny), MI-2 (działanie na zasadzie wspólnoty sformalizowanej) i MI-3 (osoby, które pragną całkowicie poświęcić się apostołstwu maryjnemu, np. w Niepokalanowach).

Podniesienie Rycerstwa Niepokalanej do rangi publicznego stowarzyszenia w 1997 roku spowodowało, że powstał podział na dwa rodzaje grup w MI. Obecnie w Polsce działa około 130 kół MI (będących pod egidą asystenta duchowego lub animatora) oraz ponad 130 wspólnot Rycerstwa Niepokalanej działających w sposób bardziej sformalizowany i mających zarząd itp.

W siedmiu diecezjach (białostockiej, bielsko-żywieckiej, częstochowskiej, kieleckiej, krakowskiej, przemyskiej, tarnowskiej) powstały również struktury diecezjalne Rycerstwa Niepokalanej. Oprócz nich w każdej z trzech prowincji franciszkańskich działają asystenci prowincjalni ds. MI. „Dyrektorium Narodowe Stowarzyszenia «Rycerstwo Niepokalanej» w Polsce” stwierdza, że do ich kompetencji „należy animowanie i koordynowanie działalności Rycerstwa Niepokalanej na obszarze danej prowincji zakonnej” (§ 34). Ze strukturami zakonnymi franciszkanów związane są ośrodki formacyjne: ogólnopolski – Niepokalanów Lasek, dla Polski północnej – Ostróda oraz dla Polski Południowej – Harmęże.

3. REALIZACJA CELÓW MI WEDŁUG DOKUMENTÓW STOWARZYSZENIA

Chcąc przedstawić w praktyce formy realizacji idei Rycerstwa Niepokalanej potrzebne jest przedstawienie tego tematu w teorii, która zawarta jest w dokumentach Stowarzyszenia.

3.1. Statuty generalne Stowarzyszenia

W najważniejszym dokumencie Rycerstwa Niepokalanej, w jego „Statutach generalnych”, oprócz celów stawianych przez założycieli, wymieniane są również w art. 10 trzy obszary misji członków Stowarzyszenia:

- 1) osobiste nawrócenie i wstępowanie na drogę uświęcenia;
- 2) poprzez świadectwo miłości ewangelizowanie rodziny, bliskich, oraz środowiska pracy i odpoczynku;
- 3) poszerzanie swojej misji, tak, aby objąć nią w rezultacie każdego człowieka i cały świat;

W skrócie więc, trzy obszary działania rycerza Niepokalanej to: on sam, najbliżsi, oraz wszyscy ludzie. Nawiąże do tej tematyki w następnych punktach.

3.2. Dyrektorium Narodowe MI w Polsce

W paragrafie 6 „Dyrektorium Narodowego Stowarzyszenia «Rycerstwo Niepokalanej» w Polsce” jest napisane: „Stowarzyszenie realizuje swoje cel w szczególności przez”. W tym miejscu wymienionych jest aż czternaście punktów. Wiadac je na załączonym slajdzie:

- 1) formację i organizowanie wspólnoty duchowej oraz podejmowanie inicjatyw apostołskich;

- 2) krzewienie wiedzy i kultury maryjnej;
- 3) wychowywanie do wartości religijnych, rodzinnych, patriotycznych i kulturowych oraz kształtowanie postaw obywatelskich i społecznych;
- 4) działalność edukacyjną dzieci i młodzieży;
- 5) organizowanie i prowadzenie kursów, szkoleń oraz dokształcania nauczycieli i wychowawców, mając na względzie pełny rozwój osoby ludzkiej;
- 6) działalność na rzecz chorych, ubogich, samotnych i niepełnosprawnych;
- 7) działalność pielgrzymkową, kulturalną, turystyczną, rekreacyjną i sportową;
- 8) promocję zdrowego stylu życia oraz działalność profilaktyczną;
- 9) promocję wartościowych filmów, spektakli teatralnych, wystaw, koncertów itp.
- 10) działalność inspiracyjno-wydawniczą, medialną i badawczą;
- 11) utrzymywanie kontaktów i wymianę doświadczeń z podobnymi środowiskami w kraju i za granicą;
- 12) współdziałanie z instytucjami państwowymi, społecznymi i samorządowymi;
- 13) przygotowanie i utrzymanie bazy materialnej dla realizacji celów statutowych;
- 14) inne inicjatywy zgodne z celami Stowarzyszenia.

3.3. Mapa obszarów działania Rycerstwa Niepokalanej

Na jesiennym Zjeździe Asystentów, Prezesów i Animatorów MI w Niepokalanowie w dniach 12-15 października 2017 r. wypracowano dokument pod nazwą „Mapa obszarów działania Rycerstwa Niepokalanej”. Celem tej inicjatywy było ukazanie przykładów możliwego działania MI. Wykorzystano oczywiście do niej treści zapisane w „Dyrektorium Narodowym Stowarzyszenia «Rycerstwo Niepokalanej» w Polsce”. Chodziło jednak o przełożenie na język codzienny tego, co zapisane jest w ułożonym językiem prawniczym „Dyrektorium”.

„Mapę obszarów działania Rycerstwa Niepokalanej” stworzyli nie teoretycy, ale ci, którzy w praktyce działają w MI w Polsce (niektórzy od wielu lat są asystentami, prezesami i animatorami MI). Wiem, że już w tym niedługim czasie istnienia tego dokumentu, niektóre wspólnoty MI wykorzystały „Mapę obszarów działania Rycerstwa Niepokalanej” do realizowania nowych pomysłów. Mam nadzieję, że w niedalekiej przyszłości „Mapa” nie będzie tylko jednym elementem, ale tylko i wyłącznie początkiem gruntownych przemian w polskim MI.

Nie można jednak traktować „Mapy” jako czegoś kompletnego, „zamkniętego”. Rycerz Niepokalanej może wykorzystywać wszystkie środki, byleby tylko były godziwe. Dlatego „Mapa” przedstawia środki ważne z perspektywy jej twórców. Nie znaczy to jednak, że „Mapa” (nawet w niedalekiej przyszłości) nie może być uzupełniana i poprawiana.

„Mapa” dzieli działalność MI na 7 obszarów: podstawowy, formację, ewangelizację, kulturę, działalność patriotyczną, pomoc społeczną, oraz edukację.

4. REALIZACJA IDEI MI W POLSCE

W tym punkcie jako bazową wykorzystam „Mapę obszarów działania Rycerstwa Niepokalanej”.

Pierwszą strefą przedstawioną w „Mapie” jest obszar „podstawowy”. Należą do niego takie „narzędzia” jak: Msza św., modlitwa, codzienne odmawianie aktu strzelistego, ofiara, pokuta, świadectwo chrześcijańskiego życia oraz rozpowszechnianie Cudownego Medalika. We współczesnej działalności MI w Polsce widać wyraźnie powszechne wykorzystanie tych podstawowych środków, o których wiele pisał św. Maksymilian Maria Kolbe.

Niektórzy zarzucają wspólnotom MI w Polsce koncentrowanie się tylko na tym obszarze działania. Z jednej strony trzeba zauważyć, że bez nich Rycerstwo Niepokalanej nie ma szans na rozwój. Z drugiej strony działalność wspólnot MI nie może, i nie powinna ograniczać się do podstawowego obszaru działalności.

Drugim obszarem dzisiejszej realizacji ideału MI w Polsce jest „formacja”. To temat „rzeka”. Już w pierwszym punkcie tego obszaru widać, że wiele się dzieje, ale widać również wiele braków. Cenną inicjatywą są materiały formacyjne Rycerstwa Niepokalanej, wydawane (co miesiąc) przez Ośrodek MI w Harmężach. Czterdzieści spotkań formacyjnych autorstwa o. Piotra Cubera i jego współpracowników zostało wydanych też w formie książkowej w centrali MI w Niepokalanowie. Innych, tak usystematyzowanych materiałów formacyjnych jak na razie brakuje.

Niestety nie ma gotowych materiałów formacyjnych dla grup Młodzieżowego Ruchu Rycerstwa Niepokalanej oraz dla grup dziecięcych. Te ostatnie nieustannie są obiecywane i prace trwają, ale końca jak na razie nie widać. Problem polega chyba na tym, że wszyscy potrzebują usystematyzowanych materiałów formacyjnych, natomiast nie ma wielu chętnych do ich napisania. Mam nadzieję, że w dalszej perspektywie ratunkiem może być w tym temacie Szkoła Ewangelizacji Niepokalanej, o której będzie mowa w trzeciej prelekcji.

Kolejne punkty w obszarze „formacji”, takie jak nabożeństwa i różnego rodzaju modlitwy liturgiczne i inne, są bardzo rozpowszechnione we wspólnotach MI i ich parafiach. Z diecezjalnych struktur na uwagę zasługują organizowane już od lat kolonie letnie dla dzieci i młodzieży MI Diecezji Kieleckiej „Rycerskie lato z Bogiem”. Różnego rodzaju rekolekcje dla wszystkich grup wiekowych organizowane są również w ośrodkach MI: Niepokalanowie Lasku, Harmężach, Ostródzie, Strachocinie i innych.

W kolejnym obszarze „ewangelizacja” grupy MI działają bardzo dynamicznie. Pomagają w różnego rodzaju rekolekcjach, przygotowują w parafiach kandydatów do bierzmowania. Rycerze Niepokalanej propagują również różne pisma religijne (szczególnie rycerskie). Nie tak dawno w strukturach MI diecezji bielsko-żywieckiej powstało internetowe „Maks Radio Harmężę”. Wspólnoty MI coraz częściej tworzą w internecie strony o Rycerstwie Niepokalanej.

W obszarze „kultury” chciałbym podkreślić różnego rodzaju wystawy o św. Maksymilianie i Rycerstwie Niepokalanej. Wśród nich najbardziej znana, bo objechała już niemal Polskę wzdłuż i wszerz, a nawet była za granicą naszej Ojczyzny, jest wystawa autorstwa Jana Hajdugi ze wspólnoty MI w Dąbrowie Tarnowskiej.

Członkowie grup MI w całej Polsce bardzo kochają swoją Ojczyznę i pamiętają o wszelkich rocznicach ważnych dla Polski wydarzeń, organizując różnego rodzaju apele, akademie i uroczystości patriotyczne. Bardzo często zamawiają intencje mszalne za Ojczyznę i w tych Mszach św. uroczyste uczestniczą.

Jeśli chodzi o obszar „pomoc społeczna” w bardzo wielu wspólnotach MI praktykuje się odwiedzanie ludzi samotnych, chorych w szpitalach, w hospicjach, czy osób starszych. Rycerze Niepokalanej bardzo często pomagają w akcjach charytatywnych parafialnych oddziałów Caritas i innych tego typu instytucji.

Warte zauważenia w tym obszarze jest również zaangażowanie wspólnot MI w opiekę nad członkami Rycerstwa Niepokalanej u Stóp Krzyża. Idea ta przeszczepiona z USA do Polski, od samego początku najlepiej rozwija się w Gdyni. Członkowie wspólnot MI odwiedzają jednak chorych rycerzy Niepokalanej także na terenie całej Polski. Obecnie kwitnie współpraca grup rycerskich z tymi, którzy swoje cierpienia ofiarują w intencji Rycerstwa Niepokalanej.

W ostatnim obszarze „edukacja” również nie brakuje zaangażowania członków MI. Przede wszystkim krzewią oni wiedzę i kulturę maryjną.

Celowo omówiłem te obszary w skrócie, aby zademonstrować ogrom realizacji idei MI w Polsce. Chciałbym jednak pokazać dwie wspólnoty, które bardzo dynamicznie się rozwijają. Nie znaczy to, że inne czynią to słabiej. Te dwie wybrałem przede wszystkim dlatego, że je trochę znam.

Pierwszą grupą MI jest wspólnota z parafii przy Świątyni Opatrzności Bożej na warszawskim Wilanowie. Powstała ona zaledwie 8 grudnia 2017 r. Wśród swoich działań praktykuje już systematycznie pierwszosobotnie nabożeństwa wynagradzające Niepokalanemu Sercu Maryi. Pod szyldem Rycerstwa Niepokalanej w tej parafii odbywają się cotygodniowe warsztaty nauki gry na gitarze, comiesięczne warsztaty śpiewu, kinoteka św. Maksymiliana Kolbego, rajd rowerowy do Niepokalanowa, pielgrzymki autokarowe i wiele innych inicjatyw.

Grupa posiada już usystematyzowaną strukturę. Działalność podzielona jest na parafialnych koordynatorów MI, którzy wraz z chętnymi członkami wspólnoty są odpowiedzialni za poszczególne fragmenty działalności. Działają m.in.: koordynator ds. organizacyjnych MI i działań w parafii, koordynator ds. marketingu i promocji MI; koordynator ds. kolportażu MI i „Rycerza Niepokalanej”.

Bardzo podobne uporządkowanie działalności można zauważyć w diecezji bielsko-żywieckiej. W marcu tego roku powołano diecezjalny koordynatorów do spraw: modlitwy i nabożeństw, rodziny, troski o chorych, śpiewu, marketingu i

promocji MI, strony internetowej oraz działalności pielgrzymkowej. Na szczęblu diecezjalnym widać, że wspólnoty mogą wspierać się i współpracować by jeszcze lepiej realizować ideę Rycerstwa Niepokalanej.

5. KILKA CIEKAWYCH INICJATYW MI W ŚWIECIE

Wśród ciekawych inicjatyw MI w świecie chciałbym wymienić, krótko trzy. Pierwszą jest wyjście wspólnot MI w Portugalii na ulice poprzez działalność charytatywną w slumsach na przedmieściach Lizbony. To bardzo ciekawa inicjatywa w duchu Nowej Ewangelizacji.

Drugą inicjatywą jest zorganizowanie we Francji w Lourdes (w tym roku przeżywamy 160. rocznicę objawień Matki Bożej w Lourdes) ośrodka „Misja Niepokalanej Ojca Kolbego” w którym można zapoznać się z ideą Rycerstwa Niepokalanej.

Ostatnią, moim zdaniem najciekawszą, inicjatywą MI na świecie, jest koncert medialny w Sao Paulo w Brazylii. Założył je franciszkanin konwentualny o. Sebastian Quaglio (w Polsce często nazywany „brazylijskim o. Rydzykiem”). W skład mediów związanych z Rycerstwem Niepokalanej wchodzi telewizja i radio transmitujące swój program na całą Brazylię, a także prasa i strony internetowe o tematyce religijnej.

6. SZANSE I ZAGROŻENIA W DZISIEJSZEJ REALIZACJI IDEI MI

W ostatnim punkcie chciałbym zwrócić uwagę na pewne zagrożenia i szanse, które mogą spotkać członkowie MI podczas realizacji idei Rycerstwa Niepokalanej. Chodzi przede wszystkim o zwrócenie uwagi na to, co jest pozytywne, by jeszcze bardziej to rozwijać, oraz ukazanie zagrożeń, by wystrzec się błędów i jeszcze skuteczniej działać.

Wielką szansą w dzisiejszej realizacji idei MI jest spontaniczność działania grup. Dzięki temu powstają nowe inicjatywy i pomysły na miarę XXI wieku. Przy tej okazji trzeba jednak nadmienić konieczność zrewidowania formy działania, jaką stosuje Zarząd Narodowy MI w Polsce, korzystając bardziej z zasady „nie przeszkadzać” zamiast zasady „jak najwięcej pomóc”. Myślę, że zmiana myślenia w kierownictwie Rycerstwa Niepokalanej pomoże w osiągnięciu celów, do których MI zostało powołane do istnienia.

Kolejną szansą na rozwój Rycerstwa Niepokalanej są struktury diecezjalne. Ich powstawanie i rozwój, przyczyni się do coraz większej asymilacji MI w struktury kościelne. Często widać częstsze i chwalebne włączanie się kleru diecezjalnego w miejscach, gdzie istnieje diecezjalna struktura MI. Zauważyć można jednak pewne niebezpieczeństwo skoncentrowania się na walce o tzw. „stołki”, czyli urzędy w diecezjalnym MI, czy we wspólnotach. Nad tym powinien jednak czuwać i sprawę tę kontrolować prezes narodowy MI.

Szansą jest również dalsza współpraca Rycerstwa Niepokalanej z zakonem franciszkańskim. Mimo, że od momentu, kiedy ponad 20 lat temu MI stało się sto-

warzyszeniem, zależność MI od Franciszkanów zmniejszyła się, to jednak pomiędzy tymi dwiema wspólnotami powinna istnieć symbioza. Ośmielę się postawić bardzo odważne tezy, że Franciszkanie w Polsce bez Rycerstwa Niepokalanej, jako zakon, upadną, podobnie jak MI w Polsce bez Franciszkanów przestanie istnieć.

Wielką szansą dla Rycerstwa Niepokalanej będzie jeszcze większe zaangażowanie wspólnot MI w media, a szczególnie w internet. Wierzę, że w niedalekiej przyszłości tak się stanie. Jeszcze większy rozwój Rycerstwa Niepokalanej będzie możliwy, jeżeli wspólnoty wyjdą poza „budynek kościoła”. Myślę, że pomoże w tym wykorzystanie w działalności metody projektu, którą za jakiś czas, jak mi się wydaje, wspólnoty MI zaczną wykorzystywać. Mam nadzieję, że będzie o tym wszystkim mowa w trzeciej prelekcji, na przykładzie Szkoły Ewangelizacji Niepokalanej.

Metoda projektu w niedalekiej przyszłości pokaże również, że błędem jest zasada „jestem stary – nie mogę nic więcej zrobić, jak tylko się modlić”. Rycerz to urodzony optymista, który będąc w MI-2 chce ciągle działać, nawet, jeżeli siły fizyczne na wszystko już nie pozwalają.

Na początku wystąpienia, że „Statutów generalnych” ukazałem trzy obszary działania rycerza Niepokalanej: on sam, najbliżsi, oraz wszyscy ludzie. Podstawową pułapką, w którą może wpaść rycerz Niepokalanej jest nawracanie innych, a nie siebie. Błędem jest również bycie w MI-2 tylko po to, by dbać wyłącznie o swoje nawrócenie. Pomyłką jest także uznawanie jako cel MI pozyskiwania przede wszystkim nowych członków lub kolejnych parafii do przyjęcia relikwii.

Z drugiej strony istnieje niebezpieczeństwo indywidualizacji w działalności grup MI w Polsce. Chodzi o to, by grupy działały jak najwięcej wspólnotowo, a nie każdy indywidualnie. Ostatnim zaś niebezpieczeństwem, na które chciałbym zwrócić uwagę, jest słaba formacja. Może ona prowadzić do niezadowolającej znajomości idei MI, a nawet pomylenie jej z czymś innym.

Podsumowując: Mimo dużej ilości zagrożeń, realizację ideału MI można ocenić jako dostateczną. Nie zwalnia to jednak nas do obowiązku poprawienia wielu elementów, by ocena była celująca.